

Nowa Słupia – Święty Krzyż – Bieliny

Nowa Słupia

To miejscowość, gdzie rozpoczyna się wiele wycieczek po Górach Świętokrzyskich. Tu właśnie jest jeden z większych węzłów szlaków turystycznych. Wiemy, że pierwsi znani nam mieszkańcy tych terenów już w II wieku n.e. wydobywali tu rudy żelaza. Następnie je przetapiali w niewielkich piecach zwanych dymarkami. Jak ten proces mógł wyglądać można dowiedzieć się w Muzeum Starożytnego Hutnictwa Świętokrzyskiego im. Mieczysława Radwana, a najlepiej zobaczyć go w Centrum Kulturowo-Archeologicznym podczas festiwalu „Dymarki Świętokrzyskie” odbywającego się corocznie w okolicach sierpnia.

Nową Słupię założyli benedyktyni ze Św. Krzyża na przełomie XIII i XIV wieku. Nad rynkiem góruje kościół pw. Św. Wawrzyńca zbudowany w stylu późnorenansansowym ok. 1678 r. Właśnie pod kościołem początek ma droga krzyżowa (charakterystyczne kapliczki – stacje), która kończy się u stóp klasztoru na Łysej Górze.

Święty Krzyż

Zlokalizowany jest na drugim pod względem wysokości (594 m n.p.m.) szczycie Gór Świętokrzyskich, czyli na Łysej Górze zwanej też Łyscem. Za czasów pogańskich znajdował się tu ośrodek kultu trzech bóstw: Świasty, Poświta i Pogody czyli Łady, Body i Leli. Rozbudowa tego sanktuarium nastąpiła w VII-IX wieku, a widoczną pozostałością jest wał kultowy.

Obecnie na szczycie Łysej Góry zlokalizowany jest zespół klasztoru pobenedyktyni z kościołem św. Krzyża i Trójcy Przenajświętszej, gdzie przechowywane są relikwie Drzewa Krzyża Świętego, czyli fragmenty krzyża, na którym umarł Jezus Chrystus.

Według legendy o powstaniu Św. Krzyża miejsce to wybudowano z inicjatywy Bolesława Chrobrego w roku 1006, a wspomniane wyżej relikwie przekazał syn króla węgierskiego Stefana, Emeryk. Jednak źródła historyczne podają, że Benedyktynów na Św. Krzyż sprowadził z Węgier Bolesław Krzywousty. Miejsce to w latach późniejszych rozkwitało głównie za czasów Jagiellonów (pielgrzymował tu Władysław Jagiełło) i stało się najważniejszym sanktuarium dla ówczesnej Rzeczypospolitej. Istniało tu też skryptorium gdzie przepisywano księgi. To tu powstały słynne „Kazania Świętokrzyskie”. Niestety opactwo było wielokrotnie niszczone i odbudowywane, ale zawsze miejsce to podnosiło się z upadku. Między innymi w XVI w. odbudowę kierował opat Sierakowski i wtedy to kościół nabrał barokowego wystroju i otrzymał dwie wieże. Niestety pod koniec XVIII wieku znaczą część zespołu klasztornego strawił pożar. Po odbudowie kościół zyskał wnętrza klasycystyczne, a konsekracja nastąpiła w roku 1806.

Od 1819 roku zaczęły się najciemniejsze karty historii klasztoru, gdyż wtedy właśnie nastąpiła kasata klasztoru. Ukazem carskim w 1849 roku przeznaczono zabudowania klasztorne dla księży demerytów – czyli mówiąc w skrócie takich którzy popełnili odstępek od zakonnej reguły. Od 1882 do 1942 funkcjonowało tu więzienie. Początkowo jako Opatowskie Więzienie Karne, a później jako Kieleckie Więzienie Poprawcze. W roku 1914 żołnierze austriacy wysadzili wieżę kościelną, którą odbudowano i oddano do użytku dopiero 100 lat później. W czasach II Rzeczypospolitej zorganizowano tu tzw.

więzienie ciężkie. Panowały tu bardzo trudne warunki. Podaje się, że karę dożywocia w każdym innym zakładzie karnym można było zamienić na 10 lat przebywania na Św. Krzyżu. W czasie II wojny światowej Niemcy zorganizowali tu obóz dla jeńców radzieckich. W obiekcie zamęczono ok. 6000 osób których pochowano na pobliskiej polanie Bieliny.

Zwiedzając klasztor bardzo łatwo zauważyć jak w jego murach zapisała się burzliwa historia tego obiektu. W zabudowaniach klasztornych sąsiadują ze sobą różne style architektoniczne. Obok gotyckich krużganków z krzyżowo-żebrowym sklepieniem znajduje się klasycystyczny kościół. Zwiedzając go w ołtarzu głównym można obejrzeć oryginalne tabernakulum w kształcie kuli oraz obraz Trójcy Świętej autorstwa Franciszka Smuglewicza. Był to jeden z najwybitniejszych malarzy polskich końca XVIII wieku. W świątyni – od niedawna podniesionej do rangi bazyliki mniejszej - znajduje się jeszcze 6 obrazów autorstwa tego artysty. Jeden z nich przypomina nam legendę o powstaniu Św. Krzyża i postać Św. Emeryka, który w ręce trzyma relikwiarz. Na co dzień relikwie przechowywane są w kaplicy Oleśnickich znajdującej się obok zakrystii. Fundatorem wczesnobarokowej kaplicy ukończonej w 1620 r. był Mikołaj Oleśnicki wojewoda lubelski (który spoczywa tu wraz z rodziną). W tabernakulum, w relikwiarzu przechowuje się relikwie Drzewa Krzyża Świętego, którymi zwiedzający klasztor może zostać pobłogosławiony. Dodajmy jeszcze, że na Św. Krzyżu spoczywa Jeremi Wiśniowiecki i jego znumifikowane ciało. Można je oglądać w krypcie pod kościołem (osobne wejście z zewnątrz budynków).

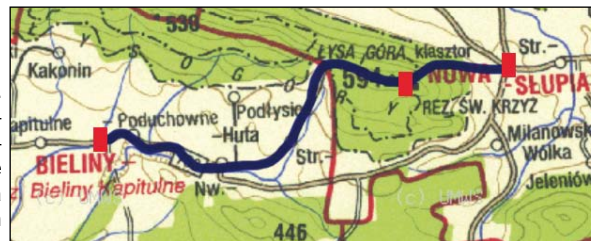
Obecnie większą częścią budynków klasztornych opiekują się Misjonarze Oblaci Maryi Niepokalanej. Przybyli tu w 1936 r. i prowadzą w obiekcie m.in. nowicjat. W klasztorze znajduje się też prowadzona przez nich wystawa, gdzie zobaczyć można eksponaty związane z historią tego miejsca, a także ciekawe przedmioty przywiezione przez Oblatów z misji jak np. skóry węża czy ozdoby z kości słoniowej.

W 1961r. w zachodnim skrzydle klasztoru utworzono Muzeum Przyrodniczo-Leśne Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Warto tam zobaczyć nową multimedialną wystawę dotyczącą bogactwa przyrodniczego Świętokrzyskiego Parku.

Na szczycie Łysej Góry wznosi się 157-metrowa wieża radiowo-telewizyjna (stojąca tu od 1966 r.). Obok wieży znajduje się zejście na platformę widokową, gdzie można podziwiać największe świętokrzyskie gołoborze. Warto się tam wybrać, bo to punkt obowiązkowy każdej wycieczki w Góry Świętokrzyskie.

Bieliny

Podaje się często, że to najdłuższa wieś w Górach Świętokrzyskich. Jej początki sięgają roku 1464. Głównym zabytkiem jest tu kościół św. Józefa ufundowany przez biskupa krakowskiego Jakuba Zadzikę. Został on wzniesiony w stylu wczesnobarokowym w latach 1637-43. Ołtarz główny ozdabia XIX wieczny obraz przedstawiający Św. Rodzinę. W Bielinach można zobaczyć drewniany dom-dworek pisarza Józefa Ozgi-Michalskiego, który jest jednym z najciekawszych obiektów architektonicznych w tej miejscowości. Warto dodać, że Bieliny i okolice to kraina truskawek. W trakcie bielińskiego Święta Truskawki co roku odbywają się Mi-strzostwa Polski w szypułkowaniu truskawek.

Łysa Góra, gołoborze.

Bieliny, osada średniowieczna.

ŚWIĘTOKRZYSKIE WYCIECZKI

Nowa Słupia – Święty Krzyż – Bieliny

Krajno – Św. Katarzyna – Łysica – Bodzentyn

Góry Świętokrzyskie, Pasma Jeleniowskie

Park Miniatur w Krajnie.

Krajno – Św. Katarzyna – Łysica – Bodzentyn

Krajno

Początki tej wsi sięgają XIV wieku. Była ona własnością Biskupów Krakowskich. Obecnie miejscowość znana jest z ośrodka Sabat Krajno, w którego skład wchodzi najdłuższy w Górach Świętokrzyskich, prawie kilometrowy stok narciarski. Drugą główną atrakcją Sabatu jest park miniatur, gdzie zobaczymy w odpowiedniej skali m.in. wieżę Eiffa czy watykański plac Św. Piotra z bazyliką. Oprócz tego w skład kompleksu turystycznego wchodzi także lunapark i park rozrywki.

Święta Katarzyna.

Św. Katarzyna

Miejscowość ta położona jest u stóp najwyższego szczytu Gór Świętokrzyskich – Łysicy (612 m). Św. Katarzyna wzięła swą nazwę od figury wspomnianej świętej przywiezionej z wypraw krzyżowych przez rycerza Wacławka. Tak przynajmniej głosi legenda. Wiemy ze źródeł historycznych, że w latach 1471–78 wybudowano tu klasztor i kościół św. Katarzyny, w którym osadzono bernardynów. Niestety obiekt ten kilka razy płonął (przy okazji zniszczona została opisywana powyżej figura Św. Katarzyny) i obecnie mówi się, iż nie zachował jakiegokolwiek konkretnego stylu w architekturze. Jednak warto do niego zajrzeć, by zobaczyć niewielkie krużganki w których znajduje się pokój rozmównica. Właśnie w w/w pomieszczeniu można kontaktować się z obecnymi gospodyniemi tego obiektu - siostrami bernardynkami, które są zakonem klauzulowym. Niedaleko klasztoru bernardynek zlokalizowana jest też kapliczka, zwana obecnie kapliczką Żeromskiego, gdyż ten znany pisarz będąc jeszcze uczniem kieleckiego gimnazjum zostawił w jej wnętrzu widoczny do dziś podpis. Będąc w Św. Katarzynie warto zwiedzić również Muzeum Mineratów i Skamieniałości gdzie nabyć można słynny na cały świat krzemień pasiasty. Trzeba się także wybrać do znajdującego się przy szlaku prowadzącym na szczyt Łysicy magicznego Źródła św. Franciszka.

Każdy turysta powinien wiedzieć, że właśnie w Św. Katarzynie w 1910 r. Aleksander Janowski założył pierwsze na tej ziemi schronisko turystyczne Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego.

Łysica

To najwyższy szczyt Gór Świętokrzyskich, 612 m n.p.m. Podaje się, że od niepamiętnych czasów na szczycie tej góry stał krzyż. Legendy natomiast mówią też o zamkach, bądź świątyniach wzniesionych w tym miejscu, które następnie w wyniku niewyjaśnionego kataklizmu runęły i stworzyły zachowane do dziś gołoborza. Naukowcy nie wierzą w te podania i twierdzą, że gołoborza to efekt wietrzenia mrozowego w trakcie ostatniego zlodowacenia które miało miejsce jakieś 75000-8500 lat temu. Wietrzeniu ulegała odsłonięta grań skalna zbudowana z jednych z najstarszych skał w Polsce. Mowa tu o piaskowcach kwarcytowych mających ponad 500 mln lat. Łysica jest też najwyższym szczytem Pasma Łysogórskiego które zostało wraz z fragmentem Pasma Klonowskiego objęte ochroną jako Świętokrzyski Park Narodowy. Został on powołany do życia 1 kwietnia 1950 r. - łatwo tą datę zapamiętać gdyż był to prima aprilis połowy ubiegłego wieku. Świętokrzyski Park Narodowy obejmuje ochroną najcenniejsze przyrodniczo fragmenty Gór Świętokrzyskich i zajmuje powierzchnię ponad 7,6 tys. ha. Spotkać tu można wiele

ciekawych gatunków grzybów (np. modrzewnik lekarski), roślin (np. czosnek niedźwiedzi czy omieg górski) i zwierząt (np. popielica, orlik krzykliwy czy bocian czarny).

Bodzentyn

Miasto Bodzentyn założył w 1355 r. biskup krakowski Bodzanta. Tu właśnie przez wiele lat znajdowała się główna siedziba biskupów diecezji krakowskiej. W 1413 r. nadał Bodzentynowi prawa miejskie król Władysław Jagiełło. Następnie miasto się rozwijało dzięki różnym przywilejom, w związku z tym powstał tu drugi rynek a nawet wodociąg i łaźnie. W XVIII wieku istniały w tej miejscowości manufaktury, gdzie produkowano m. in. wyroby żelazne, lustra czy porcelanę. Dawną potęgę Bodzentyna można zauważyć w układzie urbanistycznym (dwa rynki, pozostałości murów miejskich) oraz jego licznych zabytkach.

Najważniejszym z nich jest gotycki kościół Św. Stanisława wybudowany w latach 1440-1452. W środku obiektu warto zwrócić uwagę m.in. na ołtarz główny pochodzący z katedry wawelskiej, a datowany na 1546 r., tryptyk Bodzentyński z 1508 r. autorstwa zięcia Wita Stwosza czyli Marcina Czarnego, gotycką rzeźbę Piękną Madonny z Dzieciątkiem z ok. 1430 r., czy renesansowy nagrobek biskupa Franciszka Krasińskiego.

W sąsiedztwie kościoła Św. Stanisława zlokalizowany był zamek, którego ruiny (fragmenty ścian i murów obwodowych) można obserwować po dzień dzisiejszy. Obiekt ten w XIV wieku wybudował biskup krakowski Florian z Mokrska, a podobno nocował w sam Władysław Jagiełło. W Bodzentynie znajduje się też drugi kościół niedawno odbudowany pw. Św. Ducha, jednak posiadający korzenie XVII wieczne. Będąc w Bodzentynie można również zwiedzić zabytkową zagrodę Czernikiewiczów będącą częścią Muzeum Wsi Kieleckiej.

Po upaństwowieniu pod koniec XVIII wieku dóbr biskupich miasto zaczęło podupadać. Prawa miejskie utraciło w 1870 r. a odzyskało dopiero w 1994 r. Jednak teraz odzyskuje swój blask dzięki licznym rewitalizacjom. Warto dodać, iż mieszkańcy Bodzentyna uczestniczyli bardzo aktywnie w powstaniu styczniowym jak i w czasie II wojny światowej. W trakcie ostatniej wojny założono tu getto, a opis tych tragicznych wydarzeń znalazł się w pamiętniku Dawida Rubinowicza, który jest obecnie lekturą szkolną w wielu krajach.

Obecnie Bodzentyn to nie tylko siedziba miasta i gminy. W mieście tym znajduje się też dyrekcja Świętokrzyskiego Parku Narodowego i jego ośrodek edukacyjny.

Wydawca: Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Świętokrzyskiego, ul. Ściegiennego 2/32, 25-033 Kielce, tel. +48 41 361 80 57, www.rot.swietokrzyskie.travel rot@swietokrzyskie.travel

Regionalne Centrum Informacji Turystycznej w Kielcach, ul. Sienkiewicza 29, 25-007 Kielce, tel. 41 348 00 60 www.swietokrzyskie.travel

Tekst: Dominik Kowalski, konsultacja merytoryczna: Kazimierz Micorek. Autorzy fotografii: A. Bielecka, A. Beniewicz-Miazga, A. Góra-Klauzińska, K. Pęczalski, M. Maciążek, A. Drzewiecka, Archiwum Osada Średniowieczna, Sabat Krajno - Park Rozrywki i Miniatur.

Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Świętokrzyskiego

Św. Katarzyna, Klasztor Bernardynek.

Projekt "Turystyczna promocja regionu świętokrzyskiego poprzez produkcje audiowizualne, PR, reklamę oraz inne nowoczesne instrumenty i narzędzia" współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Operacyjnego Programu Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013

...dla rozwoju Województwa Świętokrzyskiego...